

جهت گیری الهی - فرهنگی

در تدریس

رشته روان شناسی

دوره کارشناسی

نویسندگان:

دکتر زهرا چابکی نژاد

حجت الاسلام محمد مهدی حرزاده

محمد حسین فلاح یخدانی

فهیمة دهقان

دکتر فرزاد فرهودی

حجت الاسلام محمود حسینی

سرشناسه: چاپکی نژاد، زهرا، ۱۳۶۳-

عنوان و نام پدیدآور: جهت گیری الهی- فرهنگی در تدریس رشته روانشناسی؛ کارشناسی/نویسندگان: زهرا چاپکی نژاد، حجت الاسلام محمد مهدی خرزاده، محمد حسین فلاح یخدانی، فهیمه دهقان، فرزاد فرهودی، حجت الاسلام محمود حسینی.

مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۱۰ص.

شابک: ۵۵۰۰۰-۲-۳۸۶-۴۴۱-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۰۳-۲۱۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: روان شناسی اسلامی — راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع: (Islam — Psychology — Study and teaching (Higher)

شناسه افزوده: چاپکی نژاد، زهرا، ۱۳۶۳-

شناسه افزوده: فرهودی، فرزاد، ۱۳۶۳-

شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: BP۲۲۲/۶۵

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۵

شماره کتابشناسی: ۸۴۴۰۸۷۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

---

### جهت گیری الهی فرهنگی در تدریس رشته روانشناسی مقطع کارشناسی

---

■ نویسندگان: زهرا چاپکی نژاد، حجت الاسلام محمد مهدی خرزاده، محمد حسین فلاح یخدانی، فهیمه دهقان، فرزاد فرهودی، حجت الاسلام محمود حسینی.

■ انتشارات: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف

■ چاپ اول: ۱۴۰۰

■ صفحه آرا، طراح جلد: محمد مهدی میرزایی

■ شمارگان: ۳۰۰ نسخه

■ شابک: ۵۵۰۰۰-۲-۳۸۶-۴۴۱-۶۰۰-۹۷۸

■ قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان

---

دفتر نشر معارف

Email: Info@nashremaaref.ir

نشانی: قم، خیابان شهداء، کوچه ۳۲، پلاک ۳

---

حق چاپ برای انتشارات محفوظ است.

تلفن انتشارات: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۰۰۴

## فهرست مطالب

|                                                     |    |
|-----------------------------------------------------|----|
| تقریظ حجت الاسلام دکتر سید احمد رهنمایی             | ۱۳ |
| پیشگفتار                                            | ۱۷ |
| فصل اول                                             | ۲۱ |
| مفاهیم و مبانی                                      | ۲۱ |
| الف) مفاهیم علم روان‌شناسی در نگاه رایج و نگاه الهی | ۲۴ |
| ۱- روان (روح، نفس، قلب)                             | ۲۴ |
| ۱-۱- روان                                           | ۲۵ |
| ۱-۲- نفس                                            | ۲۷ |
| ۱-۳- روح                                            | ۳۰ |
| ۱-۴- قلب                                            | ۳۱ |
| ۲- انسان                                            | ۴۰ |
| ۲-۱- انسان از دیدگاه غیر الهی                       | ۴۱ |
| ۲-۱-۲- تعریف انسان                                  | ۴۱ |
| ۲-۲- ویژگی‌های انسان                                | ۴۱ |
| ۲-۲-۳- زیربنای رفتارهای انسان                       | ۴۵ |
| ۲-۲-۲- انسان از دیدگاه الهی و قرآنی                 | ۴۵ |
| ویژگی انسان از نگاه الهی: فطرت و غریزه              | ۴۸ |
| ۳- رفتار                                            | ۴۹ |
| ۴- هیجان                                            | ۵۰ |
| ۵- فرایندهای ذهنی                                   | ۵۰ |
| ۶- پدیده‌های روانشناختی                             | ۵۱ |
| ب) مبانی روان‌شناسی                                 | ۵۱ |

## پیشگفتار

کتاب حاضر که حاصل ده‌ها جلسه بحث و تبادل نظر است برای آن دسته از اساتید دانشگاه نگاشته شده است که معتقدند معلم و مدرس علاوه بر نقش آموزشی (بلکه مقدم بر آن)، نقش تربیتی نیز دارد. استاد می‌تواند نقش تربیتی خود را در دو قالب ایفا کند، یکی «رفتاری» و دیگری «گفتاری» یعنی استاد می‌تواند با رفتار یا گفتار خویش اثر تربیتی بر دانشجوی خود داشته باشد.

به نظر می‌رسد تدریس با جهت‌گیری الهی فرهنگی یکی از بهترین روش‌ها برای ایفای نقش تربیتی استاد (در قالب گفتاری) است

می‌توان گفت تدریس با جهت‌گیری الهی فرهنگی یعنی «آموزش دروس تخصصی به فراگیران (دانشجویان) به گونه‌ای که فراگیر به خداشناسی، دین‌داری و خودباوری نزدیک‌تر شود»

تدریس با جهت‌گیری الهی - فرهنگی اهدافی دارد که عمده آن عبارت است از:

- ✓ آموزش برای رضای خدا
- ✓ توضیح مطالب علمی و تبیین مباحث دینی با کفتمان الهی و پیش فرض‌های توحیدی
- ✓ آموزش علم به گونه‌ای که موجب خودشناسی و خودباوری شود.
- ✓ تربیت دانشجو به گونه‌ای که علم خود را برای خدمت به بشر و آرامش و آسایش و تعالی او بکار گیرد.

✓ آموزش علم همراه با اخلاق و تربیت

ضرورت تدریس با جهت‌گیری الهی فرهنگی این است که دانشجویان، علم و ایمان را هم‌زمان کسب نمایند و فارغ‌التحصیلان دانشگاه نسبت به زمان ورود به دانشگاه مو من تر و متدین‌تر باشند، یکی از ضروری‌ترین اقدامات، تدریس با جهت‌گیری الهی فرهنگی است. دانشگاه مطلوب آن نیست که تنها یکسری فوق‌برنامه‌های دینی در آن اجرا شود، بلکه دانشگاه مطلوب آن است که کلاس‌های درس (که متن اصلی و برنامه محوری دانشگاه هستند)، رنگ و بوی الهی داشته باشند. حضرت امام خمینی قدس سره در این خصوص خطاب به دانشگاهیان فرمودند: «باید بشر به فکر این باشد که به چیزهایی که برای تربیت و آموزش و تعلیم انسان است، جهت بدهد. چنانچه به دانشگاه‌ها جهت داده

نشود، همان دانشگاه‌هایی می‌شود که در بین بشر [امروز] هست، و از همان دانشگاه‌ها قوای مخرب بیرون می‌آید و اگر جهت به آن داده بشود، دانشگاه‌ها کاری می‌کنند که مسلسل‌ها نمی‌تواند بکند. خدمتی می‌توانند به بشر بکنند که هیچ‌کس دیگر نمی‌تواند این قدر خدمت بکند. عمده آن جهتی که طرف آن جهت رفته می‌شود و قرآن این را فرموده است: «إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ»<sup>۱</sup> «بخوان به نام پروردگارت که جهان را آفرید» قرائت کن نه قرائت مطلق. بیاموز، نه آموزش مطلق. علم تحصیل کن، نه علم مطلق و تحصیل مطلق؛ علم جهت‌دار، آموزش جهت‌دار. جهت، اسم رب است، توجه به خداست، برای خدا و برای خلق خدا.

قلم‌ها اگر در دنیا برای خدا و برای خلق خدا به کار یفتند مسلسل‌ها کنار می‌رود و اگر برای خدا و برای خلق خدا نباشد، مسلسل‌ساز می‌شود. ابزار کوبنده انسان با دست قلم دارها و دست علمایی که در دانشگاه‌ها هستند، وجود پیدا کرده است و همه ترقیات بشر هم با دست علمای و قلم‌علمای وجود پیدا کرده است. کوشش کنید که در این آموزشی که به مردم می‌دهید، جهت‌دار باشد.<sup>۲</sup>

برای آنکه این موضوع بهتر تبیین شود طرح این سؤال مفید است: برنامه دانشگاه چیست؟ و فوق‌برنامه آن کدام است؟

بی‌شک، برنامه دانشگاه، دروسی است که در کلاس‌ها تدریس می‌شود و همه دانشجویان را بدون استثنا پوشش می‌دهد. اما اموری مانند مسابقات فرهنگی، سخنرانی‌های مذهبی، اردوها و امثال آن فوق‌برنامه است. طبیعی است که در مقایسه با برنامه‌های آموزشی دانشگاه، فوق‌برنامه تعداد کمتری را پوشش می‌دهد (هم درصد بسیار کمتری شرکت می‌کنند و هم تعداد فوق‌برنامه‌هایی که یک دانشجوی شرکت می‌کند در مقایسه با درس‌هایی که طی چندین واحد در هر ترم شرکت می‌کند، بسیار ناچیز است).

حضرت امام خمینی رحمه الله علیه در خصوص لزوم جهت الهی علوم دانشگاه‌ها چنین می‌فرمایند: «آنکه اسلام می‌خواهد و آن مقصدی که اسلام دارد، این است که تمام علوم، (چه علوم طبیعی باشد و چه علوم غیرطبیعی باشد) تمام این‌ها مهار بشود به علوم الهی و برگشت به توحید بکند

۱. علق آیه ۱

۲. دانشگاه و دانشگاهیان از دیدگاه امام خمینی (ره) ص ۵